

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

Демченко Р.І.

учень 9-А класу,

Науковий керівник: Глухота В.О.

вчитель II категорії,

*Полтавський обласний науковий ліцей-інтернат
імені А.С. Макаренка*

ГЕОГРАФІЯ ЗВУКОВИХ ЛАНДШАФТІВ МІСТА ПОЛТАВИ

Науково доведено, що людина до свого народження починає сприймати навколишнє середовище за допомогою звуків.

Звук впливає на формування ландшафту так як і інші його компоненти. Більше того, він у деяких випадках може бути вирішальним чинником у формуванні та функціонуванні певного ландшафтного комплексу. Звукове ландшафтознавство на сьогоднішній день являється перспективним науковим напрямом [3].

Мета статті розкрити поняття «звуковий ландшафт» та географію звукових ландшафтів міста Полтави

Об'єктом дослідження є звуковий ландшафт, предметом – аналіз звукових ландшафтів міста Полтави.

Перші наукові дослідження з питання впливу звуку на навколишнє середовище розпочалися в 1960-1970 рр. Реймондом Шафером, який організував перший Світовий звуколандшафтний проект в університеті Сімона Фразера у Ванкувері [5].

У 1929 році фінський географ Й.Г. Граньо здійснив перші спроби показати звукову складову ландшафту за допомогою картографічних методів, розробив якісну класифікацію акустичних явищ і намагався зафіксувати їх картографічно. українських та зарубіжних наукових публікаціях з проблем звукового ландшафту [2].

Особливості розвитку звукового ландшафту, обґрунтування його суті, структури компонентів, які його формують та взаємодіють між собою, детально висвітлені в працях Г.І. Денисика [4], М.Д. Гродзинського [3], В.М. Пащенко [6], Е.Д. Андреева [1] та ін.

В Україні подібні дослідження, якщо і проводились, то про них мало відомо. Зокрема у статті «Звуковий ландшафт: поняття та підходи до класифікації»[5] В.С. Канського та В.В. Канської. подається таке визначення звукового ландшафту: «Звуковий ландшафт – це ландшафт, звуки якого формують «звукову картину», за якою можна визначити форму, стан, динаміку та інші властивості компонентів природного ландшафту і спрогнозувати його подальший вплив на живі організми та їх індивідуальний розвиток» [5, с. 15].

Е.Д. Андреева вважала, що звуковий ландшафт – це система звукових елементів, які виникають у навколишньому середовищі [1].

На основі аналізу названих джерел нами було виведено власне поняття звукового ландшафту. Таким чином, звуковий ландшафт – це комплекс взаємопов'язаних звуків і звукових елементів, які впливають або можуть впливати на навколишнє середовище через власні фізичні властивості (гучність, швидкість, висота звуку). Але в той же час для більш точного бачення впливу звукових ландшафтів на навколишнє середовище доцільно використовувати разом із поняттям «звуковий ландшафт» і термін «звуковий ефект», який є першопричиною утворення і розповсюдження звукових ландшафтів у просторі. Отже, звуковий ефект – це короточасне порушення звукового простору, що зумовлює утворення нових звукових ландшафтів.

Класифікація звукових ландшафтів близька до класифікації антропогенних ландшафтів Г.І. Денисика [4].

На основі аналізу опрацьованих наукових розвідок пропонуємо звукові ландшафти розподілити на три групи: природні, антропогенні та змішані. Природні звукові ландшафти виникають під дією різноманітних природних явищ або процесів. Наприклад, звуки тварин у різних природних умовах поширюються неоднаково, і це впливає на поведінку живих організмів, їх спосіб життя тощо. Антропогенні звукові ландшафти створені людиною і поділяються на дві групи: техногенні та соціальні. Техногенні звукові ландшафти можуть існувати і без підтримки людини. Вони поділяються на лінійні та нелінійні, ритмічні та неритмічні. Лінійні, наприклад, це рух потяга по залізниці, нелінійні – звуки працюючого заводу. Ритмічні – це світлофори зі звуковим ефектом: коли загоряється зелений колір, світлофор вмикає звуковий сигнал; це здійснюється за певним ритмом кожні 20-30 секунд. Неритмічні звукові ландшафти – це звичайний рух автомобіля вулицею.

Змішані звукові ландшафти являють собою поєднання антропогенних та природних звукових ландшафтів. Першопричиною виникнення яких може бути як і людина або наслідки її діяльності, так і природне середовище. Прикладом змішаних звукових ландшафтів можуть бути лісонасадження які стримують поширення антропогенних звуків у природному середовищі.

Структура міського звукового ландшафту дозволяє уявити загальний характер звукового середовища, його звуковий рельєф та співвідношення окремих типів звуків, що його формують. Вона являє собою три взаємозалежних показники: площу покриття зеленими насадженнями; поверховість забудови; рівень забудови будівлями, ступінь асфальтового, бруцатого та іншого кам'яного покриття. На основі відповідних показників і їх співвідношення з ландшафтно-техногенними комплексами, нами виділено чотири основних типи міського ландшафту, які також можна розглядати як і звукові ландшафти міста Полтави: садово-парковий ландшафт, малоповерховий селитебний ландшафт, багатоповерховий селитебний ландшафт, промислово-селитебний ландшафт.

Відповідні типи ландшафтів тісно пов'язані з умовами виникнення та розвитком звукових ландшафтів міста. На основі аналізу відповідних типів

виділено сім звуколандшафтних районів міста Полтави: північний, східний, північно-західний, центральний, південно-західний, південний, південно-східний. Відповідні райони мають у своєму складі ряд відмінних особливостей утворення, поширення та формування звукових ландшафтів міста.

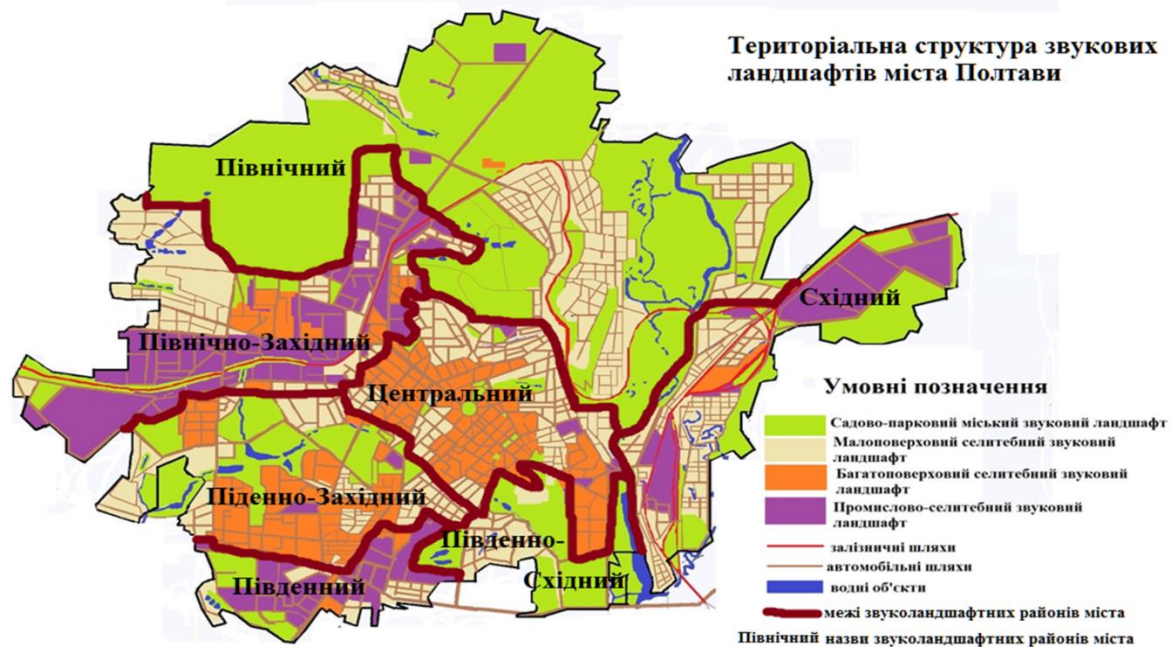

Рис. 1. Територіальна структура звукових ландшафтів міста Полтави

Джерело: розроблено автором

Зокрема, Північно-західний район представлений промислово-селитебними звуковим ландшафтом. Утворення і поширення звуків здійснюється за рахунок антропогенних звукових явищ від промислових підприємств та залізниці. Звукові ландшафти під дією цих факторів матимуть негативний вплив через надмірну інтенсивність звукових явищ, і відповідно формуватимуться негативні звукові ландшафти.

Північний звуколандшафтний район, навпаки, представлений найбільше садово-парковим та малоповерховим селитебним ландшафтом, де утворення і поширення звуків матиме природне походження.

Але все ж основним джерелом і творцем звукових ландшафтів міста є людина і її діяльність. Тому перед владою Полтави стоїть непросте завдання, сформувати такий звуковий ландшафт, де всі компоненти як природного так і техногенного середовища будуть гармонійно доповнювати один одного.

Список використаних джерел:

1. Андреева Е.Д. Звуковой ландшафт как реальный объект и исследовательская проблема / Е.Д. Андреева // Экология культуры. – 2000. – № 2. – С. 76-85.
2. Байтеряков О.З. Структурно-логічна модель формування міського звукового ландшафту / О.З. Байтеряков // Часопис картографії. – 2016. – Вип. 16. – С. 86-99.
3. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір : Монографія. У 2-х т. / М.Д. Гродзинський. – К.: ВПЦ Київський університет, 2005. – Т. 2. – 503 с.

4. Денисик Г.І. Антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. Ч. І. Глобальне антропогенне ландшафтознавство / Г.І. Денисик. – Вінниця: ПП «ТД Едельвейс і К», 2012. – 336 с.
5. Канський В.С., Канська В.В. Звуковий ландшафт: поняття та підходи до класифікації / В. С. Канський. В.В. Канська // Серія «Географія». Випуск 28. – 2016. – № 3-4. – С. 76-85.
6. Пащенко В.М. Ландшафт – інтегратор географічної думки // Ландшафт як інтегруюча концепція ХХІ сторіччя. Зб. наук. праць. / В.М. Пащенко – К., 1999. – С. 9-16.